

Mori Ógai

Szobor és kard, avagy két testvér története (Szansó dayú)

Különös utasok jelentek meg az országúton az Ecsigo tartománybeli Kaszugából Imazu felé vezető szakaszon. Legelől ment egy anya, valamivel több mint harminc éves két gyermeke kíséretében. A nagyobbik leány tizennégy, az öccse pedig tizenkét éves volt. Egy nőcseléd is velük tartott, amolyan negyvenes. Ez a cseléd unos-untalan: „Mindjárt ott vagyunk, mindjárt lesz szállásunk.” mondogatta a lankadóknak, akik már-már összeroskadtak a fáradtságtól.

Például a lány erősen húzta a lábát, mindazonáltal keményen igyekezett lépést tartani, nehogy az anyja vagy az öccse észrevegyék a gyengeségét, sőt szántsándékkal szökdécselt és fürgének tette magát. Közéledő csoportjukról bárki azt gondolhatta volna, hogy csak ide a közelbe, valamelyik dzsindzsába, templomba igyekeznek áhítatoskodni. Esernyőjüket, botjukat sem furcsálhatta volna senki, hiszen az is az utas kezébe való...

Az út mentén földművelő népek házai sorakoztak hézagosan, sűrűbben, ritkábban, errefelé homokos meg kavicsos az út, ősszel jól összeszárad, agyagkéreg borítja, tehát nagyon jól, keményen fekszik a láb alá, nem süppednek bokáig a homokba, ami bizony a tengerparton gyakran megesett. Az út most zsúpfődeles házsor előtt visz, tölgyes, nyárfás csoporthoz érnek, innét kilépve megállnak a lemenő nap sugárkévéjében.

- Nézzétek a gyönyörű vörös lombokat - mutatja az anya gyermekeinek, s azok némány szemlélődnek, míg a cseléd meg nem szólal:

- Hát bizony, reggel-este hideg van, ezért vörösödnek meg. Már nincs mentség.

A lány hirtelen visszanez az öccsére:

- Siessünk édesapánkhöz. Én már úgy szeretném látni.

- Kedves nővérem. Hiszen még csak el se indultunk, mondta bölcsen, pajtáskodva a fiú.

- Bizony, úgy van. Hegyet még csak egyet másztunk meg, és mily tömérdék áll előttünk. Aztuán folyókon, tengereken kell hajóznunk. Erősnek és ki-

tartónak kell lenni mindvégig, ti is úgy gyertek, mint a felnőttek - mondta az anya jelentőségteljesen.

- Bár már ott lennénk - sóhajtotta a leány.

Némán haladtak egy ideig. Szemközt egy nő jött üres faputtonnyal a hátán. Sópárló volt, munkából hazatérőben. A cseléd tüstént megkérdezte:

- Mondja csak, nem tud valahol errefelé szállást?

Megáll a sófőző nő, végigméri mind a hármukat, aztán így szól:

- Jaj de rossz helyen esteledett magukra. Higgyék el, rossz helyen. Mert bizony ezen a vidéken nincsen senki, aki maguknak szállást adna.

Erre a cseléd:

- Hihetetlen, Már hogy ne volna... Vagy talán az ittenieknek nincs szívük?

Felfigyelt a tanakodókra a két gyermek, közelebb jött, s a cseléddel hármasban közrefogták a sópároló nőt.

- Szívük az van. És higgyék el, sok az istenhívő közöttünk. Más szóval jámbor és tisztos, jólelkű népez mind. De amit az úr megparancsolt, az ellen tenni nem lehet. Látják ott, - és az ujjával messze előre az útra mutatott, - látják azt a hidat, nohát, táblát találnak majd. Azon minden érthetően meg van mondva, emberrablók járják a vidéket, ezért parancsba adták, hogy senki utast ne fogadjon, szállást még pénzért sem lehet bérbevenni. Hét családot is rajtakaptak, kicsoda büntetést fognak kapni érte!!

- No, akkor bajban vagyunk. Láthatja, gyerekek is vannak, erőnk fogytán, messzebbre már nem nagyon mehetünk. Mégiscsak kell valaminek lennie...

- Tudják mit. Azon az úton, ahol én járok a sópárló felé, no, jöjjenek azon az úton, és ha sötét lesz, aludjanak a szabad ég alatt. Máskülönbet nem tudok. Én bizony szépen ott aludnék a híd alatt a folyónál. Mert hiszen a támfalat jó erős kőből rakták, és rengeteg hasábfát raktak halomba, mind úgy hozta az Arakawa folyó! Napközben ott a hordalékfa között még más gyerekek is eljátszanak. A rakások mögött jó hűvös van, nem süt be a nap. Tán még a szelet se érezni. Én a gazdámnál lakom, onnét járok ki minden nap. Látják azt a kis erdőt, ott van a gazdám háza. Szalmát, gyékényt majd adok én, idehozom, ha sötét lesz.

Most az anya jött kezelebb, aki eddig csak messziről figyelte a beszélgetést.

- Hála istennek. Jóságú emberrel hozott össze a sors. Tegyük úgy, ahogy mondja. Örömet elfogadjuk szalmát, gyékényt is. Lesz hol lefeküdni, átöltözni, legalább is a gyerekeknek.

A sófőző bólintott és elment a kiserdő irányába. Ők pedig sebesen a híd felé. Az Arakawa patakon septében összeácsolt híd vezetett át. A figyelmez-

tető tábla is megvolt, pontosan ahogy a sófőző asszony mondta. Az uraság parancsa is mind igaz volt. Gyalogút vitt le a vízhez, mert azon járt le aki mosni akart. Nohát ők is leereszkedtek, megtalálták a hordalékfa rakásokat, s voltak szálfák, amelyek szép rendezetten a kőpartnak voltak támogatva. A falnak lapulva bebújtak a szálfák alá. Legelől persze a fiú, lelkendezve, mulatságosnak találta a bújócskát. Bent jó mélyen barlangszerű tág teret fedeztek fel, a földre borult rönkök meg padlóként szolgáltak. Elsőnek most is a fiú találta fel magát, felült a rönkfák tetejére, aztán a legbelső zugba hívta a nővérét: „Gyorsan, gyorsan”, az félve, óvatosan ment utána.

- Tessenek csak várni, - szölt a cseléd és a hátibatyut eresztgette. Váltás ruhát vett elő és leterített a földre a sarokba a gyerekek mellé, odaültette végre az édesanyjukat is. Jobbról balról, ki-ki hozzásimult. Bizony még ennél csúfosabb szállásuk is akadt azóta, hogy otthonról eljöttek. Ez az otthon pedig Ivasiróban, Sinobu járásban volt. Hamar megszokták, hogy nekik kell alkalmazkodni és panaszkodni is elfelejtettek. Cselédjük más egyebet is kipakolt, volt ott a ruhán kívül némi élelem is, szépen odarakta mindannyiuk elibe. Tüzet nem tanácsos gyújtani ilyen körülmények között, és még rablókát is idehozhat.

- Elmennék én kérem melegvízért, oda ahol a sópárló gazda lakik. Szalmát is kérek valahogy, meg gyékényt, - ezzel a cseléd nagy sebbel-lobbal elment. A gyerekek étvággyal fogyasztottak a rizssüteményből meg az aszalt gyümölcsből.

Kis idő múlva lépések. Valaki közeledett a farakások felé.

- Te vagy az, Ubatake? - kérdezte az anya. De ilyen gyorsan még nem térhetett vissza a kiserdőből. Ubatakénak hívták a cselédjüket.

Kemény csontú, erős testalkatú negyven éves férfi lépett be hozzájuk, álarcszerű mosollyal az arcán. Imafüzér volt a kezében. Úgy viselkedett, mintha csak a saját házában járna-kelne... És ezzel az otthonos járással közeledett hármójuk felé. Odaült a rönk szélére, pontosan oda, ahol ők voltak. Furcsállva méregették. Mert voltaképpen semmi jelét nem adta, hogy rosszat akarna, félelmet egy cseppet sem keltett.

- Yamaoka a nevem és hajós vagyok. Mostanában emberkereskedők járnak a vidéket.. Ómiattuk az uraságok parancsba adták, hogy ha utazók jönnek, szállást ne adjon senki - persze mert az urak egymagukban tehetetlenek, sehogyse tudják megfogni őket. És ennek ki vallja a kárát; az utasember. De majd én segítek maguknak is, mert én mindig az utasok pártján voltam. Szerencsére a házam bentebb van az úttól, és ha szép csendben hozzám szállnak, jószerével nem tudja meg senki. Nem egy, de számtalan ember aludt nálam

mert én bizony még körbe is járom azokat a helyeket, megnézem az erdő szélét, benézek a hidak aljába, ahol meghúzzák magukat. Nocsak, száraz sütemény a vacsora! Szegény gyerekek! Hisz még a fél fogukra sem elég. És ebbe tényleg kitörik az ember foga. Nálam meg meleg, főtt táró krumpli biztosan akad, fogadják el csak tőlem. És ha rám hallgatnak, akár mehetünk is.

Nem volt hatástalan a hívogatás, és milyen hosszan beszélt... Minden szava a helybeli uraság parancsa ellen értelt, ám a segítő szándék igen szép húrokat pengetett meg az anya szívében:

- Hálásan köszönnék, ha ama rettenetes rendelet ellenére mégiscsak szállást adna. Köszönjük, de el nem fogadhatjuk, mert csak kellemetlenséget okoznánk. Hiszen ha lehetne, éppen csak a gyerekek miatt, hogy meleg ételt kapjanak, hogy fedelük legyen, igen-igen hálás lennénk...

Yamaoka beleegyezően bólintott és feltápászkodni készült:

- Hamar megértettük egymást, asszonyom. Kövessenek. Máris indulunk.

Kicsit zavartan azt mondja erre az anya:

- Még ne, várjunk egy kicsit. Minket hármunkat elfogadott, de, - hogy is mondjam csak, valójában négyen volnánk. Mert a cselédünk... éppen ő hiányzik...

Yamaoka feje fölül meg mintha csak fekete felhő ment volna el:

- Hogy cselédjük is van? Férfi? Nő?

- Nőt hoztam, hisz ő vigyáz a gyerekekre. Melegvizért küldtem, de nem ment messzire, párszáz méter, rögtön jön meglátja...

- Tehát egy nőcseléd. No, jó, megvárhatjuk.

Nem tudni miért Yamaoka arcán mosoly futott végig.

*

Naoe öbléhez értünk. A nap még nem kelt fel. A Yoneyama hegy mögül fog mutatkozni. Sötétkéken játszik a messzikek tenger, halvány pára lebeg. A hajóskapitány még beszállította az utasokat és a horgony kötelét oldozza. Yamaoka az. Az utasok négyen vannak, - akik az éjszakát Yamaoka házában töltötték. Először is a hid alatt kivárták, amíg Ubatake egy feneketlen vödör vizet kapott, aztán Yamaoka nyomában elmentek egy bizonyos házba. Egész úton Ubatake rettentő nyugtalan volt... Fenyves közepén bújt meg az a ház, az úttól déli irányban, zsüpfedeles volt, ám négyüknek éppen megfelelt, és volt meleg főtt krumpli is. Yamaoka kivallatta őket az úti céljukról. Édesany-

juk, miután a holtfáradt gyerekeket ellátta a pislákoló tűz mellett hosszan beszélt, mesélt Yamaokának.

- Iwasiróból valók volnánk, de az uram igen messzire, Kyúsú szigetére ment és nyoma veszett. Aggodalmunkban mindnyájan a keresésére indulunk. Ubatake a nagyobbik leány születése óta vigyáz a gyerekekre, hát ő semmiképp nem maradhatott el, hoztuk magunkkal erre a félelmetes és bizonytalan utazásra. Idáig még csak megvolnánk, de ami még hátravan... Kyúsú olyan messzinek tűnik, mintha csak ki se léptünk volna a házunk kapuján. Talán-talán mostmár elmondhatjuk, hogy Rikuban vagyunk... És hogyan tovább? Ne menjünk tán hajóval? Hisz azt mondta, hogy hajós, aki messzi tájakat is ismer. - Kérem, adjon tanácsot. - könyörgött az anya.

Yamaoka úgy tett, mint aki nagyon érti a dolgát és habozás nélkül felelt:

- Legjobb hajóval menni. Mert ha nem, és így ahogy vannak továbbmennek Rikuba, onnét meg Eccsúba visz az út... A két ország határán veszélyes útszakasz van, amit Oyasirazu-Kosirazu-nak hívnak, képzeljék csak az élükre állított hegyes sziklák alatt a háborgó tengert. Ha a vándorok például szállást keresve egy barlangba belépnek, nem mehetnek el csak úgy, meg kell várniuk, amíg elmúlik a dagály. És ha elmúlt, a sziklák alatt olyan keskeny az út, hogy a szülő nem foghatja a gyermekét, a gyermek nem kapaszkodhat senkinek a kezébe, meredek a part és lent a tenger. Tovább is, a hegyekben is olyan veszélyes ösvények vannak, hogy ha csak egy kő is meginog a lábuk alatt... Rettenetes nagy mélységbe zuhannak. Ki tudja, hogy hány ezer veszély fog rájuk lesni még, amíg Kyúsúba nem érnek, arról öneki nincsen tudomása.

Viszont a hajó mennyire biztonságos. Ha ügyes, erős embert találnak, hát az száz ri, ezer ri; akármeddig is elviszi őket együttő helyükben. Kár, hogy ő nem mehet Kyúsúig, viszont ismer olyat... és egy darabig együtt is mennének. Menjenek tehát vele, aztán majd másnak a hajójára szállnak át. Holnap akár indulhatnak is, mondta a Yamaoka a legnagyobb természetességgel.

Alig pirkadt amikor négyen Yamaokával együtt elindultak. Azonban az anya, mielőtt még kiléptek volna a házból egy kis zacskót vett elő, hogy a szállást kifizesse. Yamaoka nem engedte. Szállásért ő pénzt el nem fogad, - viszont magához vette az egész erszényt - a biztonság okából. Nála az a szabály, úgymond, hogy ha a házába fogad, vagy hajón visz valakit, az értékes holmit előbb magához veszi, hisz az hol lehet a legjobb helyen, ha nem a szállásadónál, vagy a hajóskapitánynál...

Amióta az úton szállást bérebevenni kényszerült, az anya mindig meghallgatta a házigazda kívánságát. Most is ellenkezés nélkül engedelmeskedett, hiszen Yamaoka a tilalom ellenére is befogadta őket. Hálás volt, de ugyanak-

kor gyanakodott, érezte, hogy nem szabadna minden szavát elhinnie... Gyanakodott, mert a szavaiban erőszak bújkált, ami ellen jó lett volna szembe fordulni, noha nem tudott. És azt is világosan látta, hogy azért nem tud, mert rettenetesen fél. Yamaokától igenis félt. Bár maga sem tudta az okát. Yamaokától? Ugyan, egy cseppet sem fél; kétféle gondolat járt váltakozva benne, és ő ezen csak csodálkozott, érteni nem értette... Ezért az anya a tehetetlenség, a 'már nincs semmi mentség' sorvasztó érzetével szállt hajóra. Szél nem rebbant, a tenger nyájasan terült szét, mintha csak kék takarót terítettek volna alájuk. A gyerekek az újdonság varázsa alá kerültek, ők nagy élvezettel szálltak be. Ubatake arca meg örökös nyugtalanság azóta, hogy a híd alól kijöttek. Yamaoka eloldotta a kötelet, egy rúddal elrugaszkodott és rázkódva, rengve, mozgásba jött a hajó.

Egy ideig a partot követték délnek, mivel hogy Yamaoka előbb Eccsú ország határát akarta elérni. Feltisztult a horizont, fényesen szikráztak a hullámhátak.

Valahol a tengerparton, egy vad és elhanyagolt helyen, ahol a sziklák alatti homokos lapályra hinárt és algát hord a víz, két hajó állomásozott. Az egyik hajó hirtelen meglátta Yamaokát és odakiáltott:

- Mi a helyzet? Van-e fogás?

Yamaoka erre csak jobbkezét emelte, hüvelykujját bekunkorítva a maradék négy ujját mutatta feléje... Aztán kikötött. A négy ujj azt jelentette, hogy négy embert hozott.

A várkozó hajóskapitányok egyikét Mijazaki Szaburónak hívták, és Eccsú országból, Mijazaki városából való volt. Ez a Szaburó a felemelt és ökölbe szorított balkezét lassan nyitni kezdte. A bal kéz egyezményesen a pénzt jelentette, és a felmutogatott öt ujj 'öt kant adok értük' üzenettel ért fel. Na nézd a szemtelent! Majd én ráigérek, ezt nézd meg! - gyulladt haragra a másik kapitány. Balkönyökből fellendítette a karját és öt széttárt ujjja mellé egy másik mutatóujjat is felmutatott. Ez az ember tehát hat kant adott volna értük. Szadó Dzsiró volt a neve.

- Te szemét csaló! - üvöltötte rá Mijazaki ültéből emelkedve.

- Te vagy a piszkos csaló! Hát nem te akartál becsapni! - szólt vissza Dzsiró és kihúzta magát. A két hajó vészesen megbillent, a palánkot csapkodta a víz. Yamaoka buta közönnyel meredt a kapitányok arcába.

- Csak semmi kapkodás. Egyikőtök sem fog üres zsebbel hazamenni. Látjátok, hogy szorosan vannak az utasok, nohát. Hogy tágasabb legyen, kettőt ide, kettőt oda, elfelezzük majd, pénzt meg annak arányában, amennyit kinnaltatok értük. - szólt és visszanezett az utasokra.

- Tehát, amint mondtam, át kell most szállniuk, ketten ide, ketten a másik hajóra. Mind a kettő Kyūsúba megy. Tudják, a hajó olyan jószág, amelyik nehezen halad, ha túlterhelik, a két gyerek menjen át Miyazaki kapitányhoz. Édesanyjuk Ubatakéval a Szadó hajójára.

És ezzel át is segítette mindegyiküket az új helyükre. Ezután Miyazaki is, Szadó Dzsiró is pénzt csúsztattak Yamaoka kezébe.

- És az erszény! Az még mindig nála van! - kapott az úrnő karjához Ubatake, azonban Yamaoka arra már el is lökte onnét az üres hajót.

- Hát akkor a vizontlátásra. Jó helyen volt az nálam, jó helyen lesz ezután is. A feladatomat ezennel betöltöttem és az isten áldja magukat.

Sebes evezősapásokkal Yamaoka hajója egyre távolodott. Az anya Szadó felé fordulva hirtelen azt kérdezi:

- Ugye maguk egyforma úton mennek, és egyazon kikötőben kötnek ki velünk?

Szadó csak Miyazakira nézett és mindketten hangos nevetésre fakadtak. Aztán többet egy szót se szóltak, a hajókat eloldva Szadó Dzsiró északnak, Miyazaki Szaburó pedig délnek evezett.

- Ejnye, mi ez! - kiabált az anya és a cseléd, miközben a két jármű egyre csak távolodott. Az anya örjítő izgalomban markolta meg a korlátot messze előrehajolva:

- Elvesztünk! Többé nem látjuk egymást! Semmi mentség. Andzsú, te vigyázz a Dzsizó szoborra, hisz az a védőszentünk. Zusió, te vigyázz a díszkardra, amelyik apádé volt. És ketten soha el ne hagyjátok egymást.

Andzsú volt az idősebbik lány, Zusió pedig az öccse.

Andzsú meg Zusió ezalatt csak egyet ordítottak, anya, anya, anya. A távolság egyre nőtt. Végül csak mint két élelemért könyörgő, kitátott szájú fióka, látszottak bár, hangjuk azonban nem volt.

- Hallja-e kapitány úr! - fordult Ubatake Szadó Dzsiróhoz. Szadó rá se figyelt. Fatörzsnyi lábát nekifeszítve evezett.

- Kapitány úr! Mi folyik itt! Miféle dolog ez. A kislány és a fiatal úr, hová lesznek? Mi lesz a sorsuk? És az úrónk? Hová fog jutni szegény? Ki lesz a támasza, lesz-e, aki ápolja és védelmezi? Ne menjen másfelé, könyörgöm, kövesse azt a hajót! Könyörgöm, csak a mi kedvünkért!

- Hallgass, te ostoba! Szadó hátranézvést rúgot egyet, azzal Ubatake hanyattvágódva hevert a fenéken. Haja szétzilálódott és beleakadt a palánkba. Felugrott. - No akkor én bevégezem, úrnőm. Bocsásson meg a tettemért. - mondta, miközben fejfelé előre fordult, bele a vízbe.

- Teee... szürte volna a kapitány, mert hiába kapott utána, késő volt. Most pedig az anya kapta le magáról a drága, finom felsőruháját és Szadó elé terítette:

- Ezt az ócska holmit adhatom csak a szolgálatáért cserébe. Fogadja el a hálám jeléül. Én is beugrom. - Két kezével megmarkolta a palánkot.

- Ostoba nőszemély! - ordított rá Szaburó és a hajánál fogva sikerült visszatartania. - Még, hogy te is meghalj nekem. Oda lesz ám a fuvar végképpen. Tégedet drágán viszlek a piacra, mert szép az áru.

A horgonykötéssel körös-körben megkötözte, és veszettül továbbvezett észak felé.

Miyazaki Dzsiró sebesen haladt az ellenkező irányba szorosan a part mentén. Két utasa szünet nélkül kiáltozott.

- Anya! Anya! Anya!

- Abbahagynátok már! - morrant oda. A halak meghallják lent, a nénieteknek meg már úgyis mindegy. Ők Szadó szigetére mentek, a madarakkal üzenhettek majd, ha a kölest csipegetni jönnek. Andzsú és Zusió bánatukban összebújnak, átölelik egymást. Még ha idegen is a táj, még ha otthonról messze járnak, még ha kínos az utazás, mennyivel Anya nincs többé, jaj mitévők is legyenek, vajon mit tartogat számukra a holnap... Sötét borongás, bánat és kétségbeesés járja át a szívük, hisz a sors olyan kegyetlen, kiismerhetetlen.

Tizenkétóra tájban Miyazaki az evésre gondolt, mocsit vett elő, egyet-egyed otadt nekik is. Még csak az ujjukkal sem érintették, egymásra néztek és folytatták a sírást. Este meg álomra sírták magukat a gyékény alatt, amit Miyazaki borított a fejükre.

Emígy telt el pár nap és ők változatlanul utaztak. Noha sorban megálltak Ecsűban, azután a Nótó félszigeten, Ecsizenben, Wakasza legkülönbözőbb pontjain, ahol Miyazaki Szaburó mint prima árut a szolgápiacra felkínálta őket, mégsem alkudott rájuk senki, mert hiszen kicsik voltak és gyengécskének látszottak. Ha mégis volt valaki, az árában nem tudtak dűlőre jutni. Következésképpen Miyazakiban napról napra gyűlt a méreg és kis híja volt, hogy meg nem verte őket.

- Meddig nyugösködtök még nekem!

Végre befutottak Tangó ország Yura kikötőjébe. Itt egy gazdag és nagyhatalmú ember lakott az öbölnek egy bizonyos részén, amit Isiurának hívtak. Óriási nagy, pazar háza volt és Szansó volt ennek az embernek a neve. Szolgánépe számtalan, hiszen kellett a rizsre meg az árpára, földet művelni, halászni, vadászni, vásznat szöni, a selyemhernyókat gondozni, azután vasból szerszámot csinálni, agyagot formázni, fahordót, vödört és egybeket gyárta-

ni, mind-mind kellett a munkáskéz... Ezért Szansó számolatlan vásárolta a cselédet. Jobb híján, - hiszen már csak kínlódott az eladatlan áruval, Miyazaki úgy döntött, hogy Szansót próbálja meg. A főkomornyik jött le a kikötőbe és két kanban meg is állapodtak a két gyerekért. „Csakhogy lement a nyakamról ez is, a kis ördögfajzatok, most már megkönnyebbülhetek” - mondta Miyazaki Szaburó. Keblére dugta a pénzt és egyenesen a hullámtörő melletti italmérés felé...

Akkora rönkökből készült Szansó háza, hogy két karjával se fogja át az ember. Széles, tágas volt annak még a legbelső szobája is, ahol frissen rakott parázs pislogott a padló közepén a tűzhelyen, az iroriban. Három tornyozott párnán ült az úr túlfelől, a két fia, Dzsiró és Szaburó jobbról és balról követi pontosan a rangsor szerint. Rettenetesen mulatságosak voltak ám, mintha csak azt a két varázserejű kutyát látná az ember, amiket a dzsindzsák kőkapujába szoktak faragni... Igazság szerint Szansónak három fia volt, a legidősebb, Taró azonban régen elhagyta a házat. Úgy mondják, hogy szökött cselédet fogtak, Szansó a saját kezével égetett pecsétet a homlokára. Taró, a jelenet szemtanúja néma mozdulatlanságban, tizenhat éves volt éppen, aztán se szó, se beszéd, eltűnt, nyomaveszett, híre sem jó immár tizenkilenc esztendeje.

Andzsut és Zusiót a főkomornyik vitte be az uraság elé. Rájuk parancsolt, hogy köszönjenek illendően, ám úgy látszott, hogy ketten csak Szansót nézik megrettenve és fel sem fogták a komornyik szavát. Szansó az évben töltötte be a hatvanadikát, az arca borvörös, széles homlokán, előreugró álkapcsán kívül ezüstösen csillogó szakálla, haja is feltűnő volt. Féltek tőle? Nem mondhatnók, inkább érdekesnek találták, földbegyökerezve nézték... Szansó törte meg a csendet.

- Tehát ők azok... No lám, ezúttal gyerekeket vettünk, és ez nem szokás minálunk. Vajon helyes volt-e? És mire jók? Tudatták velem, hogy nem közönséges gyerekek ám. Hát csak mutassátok meg, mondtam. Csupa kék az arcuk, gyengécskék, soványak, én bizony meg nem mondom nektek, hogy mire lehetne fogni...

Megszólat ekkor Szaburó. Ő volt a legkisebb, harminc éves.

- Node, apuka. Nem látja, hogy se köszönni, se meghajolni nem tudnak. Pedig mondták is, nem? Tán még a nevüket sem tudják a neveletlenek. Makacs, önfejű fajzat ez, még ha gyengének is látszik; hát majd én megmondom, hogy hová. Küldjék a fiút kaszálni, a lányt meg a sópárlóba. Hadd dolgozzanak. Parancsold meg nekik.

- Úgy van bizony, ahogy a kis úr mondja. Hiszen még nekem sem mondták meg a nevüket, - sápítózott a komornyik. A ház ura meg nevetésre fakadt:

- Amilyen buták ezek. Na majd én adok nevet. Az idősebbiknek sok szenedést kell majd túrnie, ezért azt akarom, hogy a *sinobu* benne legyen a nevében, megvan: Sinobukusza. Az öccse meg elfelejtette a nevét? *Vaszureru* annyi mint elfelejteni, tehát Vaszuregusza. Elbocsájtalak hát Sinobukusza a tengerre, egy nap hat vödör sós vizet merjen. Vaszuregusza a hegybe, egy nap három kéve szénát vágjon. Ne feledjétek, erőtök nincs, hát csak mértékkel kaptatok, mi sem vagyunk irgalom és belátás nélkül. Azt mondja Szaburó: - A betévő falatot sem fogják megkeresni, túlon túl is keveset szabott apám. No de így is jó. Főkomornyik, vigye innét, és adassa oda a szerszámot.

A betanítandó cselédek házába mentek, az lett a lakásuk. Andzsü vödört, merítő kanalat, Zusio háti kosarat meg sarlót kapott. Kaptak még egy-egy ételhordó dobozt is, a bentót. Minthogy a többi cseléd másutt volt elszállásolva, pillanatnyilag csak ők ketten laktak a házban. Teljesen sötét lett, mire a főkomornyik végzett velük, ám a ház belseje vaksötét maradt. Másnap reggel kegyetlen hideg volt. Lefekvéskor egyszerűen nem ment, képtelenek voltak magukra teríteni a kapott takarót, piszkos és undorító volt, Zusio kerített valahonnan egy gyékényt, azt vették a fejük fölé, mint régen a hajón. A főkomornyik utasításának megfelelően Zusio ment élelemért a konyhába, vitte a két bentó dobozt. A tetőkön, a földre potyogtatott szalmán hópelyhek csillogtak, dér hullott. A konyhának nevezett helyiség óriás, földpadlós terem volt, tele emberrel, a férfiak és a nők külön-külön vártak a sorukra, Zusio egyszerre próbálta elhozni a maga meg a nénje részét; ma még csak kapott durva szidások kíséretében, de holnaptól külön-külön kell jönniök. Nem is gondolta volna, hogy egy fadézsában főtt rizst, egy másik tálba pedig forró vizet is osztanak neki, hát azt is hazavitte. Megfelezték. A rizst egyszerűen csak sós vízben főzték meg. Amíg a reggelijüket ették szépen megtanácskozták, hogy ezentúl bizony felnőttek módjára kell dolgozniuk és szomorúan vették tudomásul, hogy az a sorsuk; dolgozni kénytelenek a betévő falatjukért. A leány a sópárlóban, a fiú az erdőben. Elindultak hát az uradalomból, ki a harmadik kapun, a másodikon és az elsön át ki a jeges útra, visszavisszanézve búcsúzkodtak egymástól. Jobbra és balra; mindenki ment a maga útján.

Zusiónak a Yuraga-take hegy aljában kellett dolgoznia. Szansó házából, Isiurától kissé délnek fordult és be a hegyek közé. Nincs is messze a kaszáló, ott van a hegy lábánál. Helyenként lila sziklák között vezetett az út, míg végül egy tisztásra nem érkezett, ott aztán bőségesen volt fű. Zusio megáll a csali-tos szélén és csak nézeget, fogalma sincs, hogy hogyan kell kaszálni. Egy jó darabig téblábolt, a vastag avart zúzvara borította, még csak leülni sem tu-

dott. De aztán, ahogy felengedett mégiscsak leült és magában töprengett. Mi-helyt cselekvésre szánta el magát már az első fűszál megvágta visszament és elsírta magát... Eszébe jutott, hogy ha az erdőn ennyire hideg van, mennyire is szenvedhet a testvére a tengeren, ahol jéhideg parti szelek fújnak.

A nap haladt a maga pályáján. Rőzsével a hátán egyszer csak egy favágó tűnt fel, ő már megrakodva ereszkedett lefelé. Amikor Zusió mellé ért megkérdezte:

- No fiú, te is a Szansó gazda cselédje vagy? Egy nap hány nyaláb szénát kaszálasz?

- Hármat. De még semmit sem vágtam - mondta nagy őszintén Zusió.

- Nohát ha hármat, azt úgy csinálja az ember, hogy délig kettő meglegyen. Gyere, megmutatom, hogy kell.

Azzal letette a hátgörbítő terhet és frissen kaszált annyit, hogy megvolt belőle egy nyaláb. Felvidult erre a fiú. Nekigyürkőzött, ő is vágott annyit délig, hogy abból is megvolt egy nyaláb. Ebéd után még egyet.

Andzsú északi irányba indult a tenger felé, végig a folyóparton. Meg is találta a sópárlót. Leereszkedett. Fogalma sem volt, hogy hogyan párolják a sót. Amint nagy igyekezettel belemerítette a kanalát az első hullám menten kitépte a kezéből. Egy másik nő mellé sodródott, szerencsére nagy ügyesen kihalászta és visszahozta:

- Rosszul csinálod. Először is én, látod, a jobb kezembe veszem a merítőt, belemerítem, és a bal kezembe a vödröt, megtöltöm.

Egymás után kétszer is lemerítette a kanalat.

- Köszönöm szépen, mennyivel könnyebb, hogy megtanított rá. Hadd próbáljam most én.

Így tanulta meg Andzsú a sópárlást. A szomszédja nagyon megszerette, mert hiszen kedves, jó, ártatlan teremtés volt. Ebédnél is együtt telepedtek le, hogy a bentő tartalmát elfogyasszák, bizalmasan megvallották egymásnak az addigi sorsukat, sőt titkos szövetséget kötöttek, hogy jó testvérekként éljenek ezután. Azt a lányt Isze Kohaginak hívták, Futamiga-urából hozták ide a kufárok eladni.

Végetért az első nap. Andzsú is teljesítette a számára előírt hat vödröt, Zusió is kaszált három nyalábbal, mert segítettek rajtuk az emberek, napszálltával tehát nyugvást letehettek a szerszámaikat.

Nap mint nap Andzsú sót párolt, Zusió szénát kaszál azután. Nehezen váltak meg egymástól reggel, Andzsú az öccse miatt sóhajtozott, Zusió meg a szegény nővérét sajnálta minduntalan. Munka közben csak egyet lestek, hogy mikor mehetnek mielőbb haza, ott aztán egymás kezét fogva ábrándoz-

tak, hogy mit is csinálhat az apjuk Kyúsún, és mivé lett az édesanyjuk Szadó szigetén. Sírva, beszélgetve, megint sírva telt az este.

Tíz nap múlva már nem engedték, hogy többet együtt legyenek abban a házban, hiszen az a rend, hogy a fiú a férfiakkal, a lány a nőcselédekkel együtt aludjon. „Inkább meghalnak, de egymást el nem hagyják.” Ment is a főkomornyik az üzenettel Szansó elibe.

Szansó azt mondta:

- Ostoba fecsegés. Az a rend nálam, hogy a férfiszolgák egy csoportba, a nők megint egy csoportba legyenek.

Menne is a főkomornyik, hogy eleget tegyen, ám Dzsiró közbeszólt, felállt és az apja felé fordult:

- Úgy kell lenni, ahogy az édesapám mondja, a gyerekeket szét kellene választani, csakhogy inkább meghalnak, mint hogy elváljanak, ekként szólt az üzenet... S mivel a kis ostobák nem gondolkoznak valóban a végén még megteszik. Ha csak egy kicsit dolgoznak is, ha csak egy kis füvet, meg egy kis sót de hoznak valamit: nem veszíthetünk el két munkáskezet. Ezért hadd mondjam én ki a végső szót:

- Csakugyan Dzsiró! Nehogy kár érje a házunkat! Még a gondolat is riaszt, hogy veszteség érjen bennünket... Rád hagyom. Tégy, ahogy a legjobbnak látsz. - rendelkezett a gazda, és aztán el is fordult másfelé.

Dzsiró építtetett egy kis kamrát a harmadik kapu mellé és oda költöztette őket. Egy nap este felé a szokásukhoz híven megint a szüleikről járta a szó, Dzsiró véltelenül épp arra ment és felfigyelt. Dzsirónak az volt a szokása, hogy őrzőjáratot tartott; az erősebbek nem nyúzzák-e a kisebbeket, nem folyik-e veszekedés, merre lopakodik a tolvaj. Bement a kiskamrába:

- Hát csak áhítóztatok. Szadó mesze van ám, oda gyerek a maga erejével el nem juthat. És Kyúsú még annál is messzebb van. Ám ha mindenáron akarjátok, hát csak reménykedjete, talán majd eljön az a nap, az a fényes nap... és ezzel ment is tovább.

Egy másik nap történt este felé, hogy megint a szüleikről mondtak meséket egymásnak, no azt meg Szaburó hallotta meg... Fészket keresett. Az volt a kedvenc foglalatossága, ha alvó madárra találhatott, ezért most is ijjal, nyíllal felfegyverkezve ólálkozott a belső udvaron a facsoport körül. Andzsú és Zusió beszélgetése akárhonnán indult is, végül egy mederbe folyt: milyen módon keressék az apjukat, anyjukat... Lázás türelmetlenséggel minden utatmódot megtárgyaltak, ezután kifáradva álmodozni kezdtek. Andzsú például így ábrándozott:

- Amíg kicsik vagyunk, nem indulhatunk el hosszú útra, ez világos. Mégis, gyerek létünkre pontosan ezt szeretnénk, amit nem lehet. Az is világos, hogy kettőnknek együtt nem tanácsos a szökés, menj te egyedül, Zusió. Én maradok, nem bánom. Kyúsüba fuss legelőször, megtalálod az édesapánkat, aki már tudja, hogy mit kell cselekedni. Onnét felmész Szadó szigetére az anyánkért.

Kár volt mondania, mert Szaburó íjjal, nyíllal felfegyverkezve azonnal a kunyhóba rotott:

- Mit nem hallok. Még ti ketten is szökésről tanácskoztok. Hát nem tudjátok, hogy nálunk mi járja: tüzes bélyeget kap egytől-egyig, aki megpróbál elszőkni, tüzvörös forró vassal, éget ám...

Megrettentek, bele is kékültek. Andzsú előlépett:

- Nem igaz. Nem arról beszéltünk, hogy megszökünk. Még ha el is menne az öcsém egyedül úgysem bírná sokáig. Én csak annyit mondtam, hogy a szüleinket akarjuk látni. Lám, mit mondtam a múltkor is: Madár lennék, bár repülnék, Anyám után szállnék. És a testvéremmel együtt elrepülnék. Dehát mindez csak üres ábrándozás.

- Igaza van a nénémnek. Mi folyton csak álmodozunk, úgysem tudjuk megtenni. Édesanyánk emlékét idézve állandóan csak egyről folyik a szó, mi az álmainknak élünk...

Szaburó hol az egyikre, hol a másikra nézett, vizslatva az arcokat figyelte, de nem szólt semmit.

- Azt mondjátok, hogy „nem igaz”, hát bizony ti nem mondtok igazat. Én meg jól tudom, és nagyon is jól hallottam, hogy mi folyt itt... - és ezzel elment.

Rosszkedvűek voltak, hallgatagon feküdtek le az este. Nem tudni, aludtak-e egyáltalán... A legkisebb zajra is feliradtak. Átköltözésük óta a kamrában szabad volt világot gyújtani. A pislákoló fényben egyszer csak Szaburó állt a párnájuk mellett... Közelebb hajolt, kettőjüket megmarkolta, felrántotta fektéből és kivonszolta a házból. A két gyereknek még arra sem volt ideje, hogy a kékes holdvilágnál felpillantson, vonszolták, rángatták őket végig a főutcán, amelyen akkor jártak, amikor legelsőnek Szansó elébe mentek. Húsz lépcsőn fel, végig egy folyosón, bekanyarodnak és belépnek a már ismerős szobába.

Rettenetes sok ember gyűlt egybe és nagy csend volt. Szaburó odatolta őket egyenest a tűz mellé. Hevesen izzott a faparázs. Ők meg egyre csak könyörögtek és amióta kirángatták őket a karmából egyre csak azt mondogatták, hogy: „Ne tessék ránk haragudni. Bocsánatot kérünk.” - csakhogy Szaburó válasz nélkül húzta őket magával, erre ők is elnémultak. A tűz másik

oldalán, három egymásra rakott párnán az úr: Szansó. Jobbról és balról, a fenyőfáklyák fényében Szansó vörös arcra már-már lángra kapni látszott. Szaburó kihúzott a parázból egy felizzított piszkavasat, maga elé emelte, gusztálta. Az előbb még áttetsző, tüzeleven vas fokozatosan elsötétedett, megfeketült. Ekkor Andzsut magához vonta és pecsétet akart sütni az arcára. Zusió a karjába csimpaszkodott. Egy rúgással eltávolította magától és a jobb térdével ráért. A fiú a földön hevert. Andzsú homlokára keresztet süttött a piszkavassal. Az egész szobát betöltötte a sikoltása, ahol az a rengeteg ember egyre csak hallgatott. Szaburó kieresztette Andzsut és a térde alól elővette Zusiót. Rá is keresztet süttött. Fájdalmában Zusió üvölni kezdett Andzsú lassan csituló sírásához társulva. Szaburó letette a vasat, megmarkolta a kezüket, végigfuttatta a tekintetét az egybegyülteken és a termen átvágva a gyerekekkel együtt kivonult. A lépcső tetején megálltak, elengedték a kezüket és a fagyos földre roskadtak. Úgy látszott, hogy a két testvér ekkora kegyetlenség és fájdalom hatására elvesztette az eszméletét, - de nem; valahogy mégis összeszedték magukat, ám arra soha nem emlékeztek, hogy hogyan jutottak vissza a kamrájukba a harmadik kapu mellé. Fekhelyére roskadva egyikük sem moccan, mintha megállt volna benne a lélek. Ekkor Zusió:

- Növérem, hozd csak, vedd elő a Dzsizó szobrot.

Andzsúba visszatért az élet, talpraugrott, a kebléből elővette a csomagocskát, reszkető kézzel bogozta és a zacskóból előbújt szobrot a párnájuk mellé állította. Jobbról és balról letérdeltek hogy imádkozzanak hozzá. Mintha csak elfűjták volna, egy szempillantás alatt elmúlt a homlokukra süttött, fogcsikorgató fájdalom. Tapogatták, de még sebhelyet se éreztek. Hah, de hát akkor...? Mi volt ez? Mindketten ugyanazon döbbenettel ébredtek fel. Egy-másra eszméltek, felültek, elmesélték az álmuk. Nohát, egyformán ugyanazt... Andzsú most is elővette a védszentjük szobrát és a párnája mellé tette. Mélyen meghajtották előtte a fejüket és hön imádkoztak amíg a bágyadt fényben észre nem vettek valamit. Dzsizó homlokán, jól kivehetően, jobbról is meg balról is, mintha vésővel jelet véstek volna, két kereszt alakú karcolat állt.

Andzsú állapota rosszabbra fordult azóta, hogy Szaburó kihallgatta őket és a rákövetkező éjszakán az a bizonyos, szörnyű látomásuk támadt. Bezárkozott, arca kifejezéstelen lett, a homlokára ráncok telepedtek, szeme a távolba révedt. Beszélni nem beszélt semmit. Addig mindenféléről beszélgethettek estefelé, ahogy a sópárlóból hazafelé tartottak, meg amíg az öccsét

várta, hogy az erdőből megjöjjön, de ezentúl már nem beszélgetett senkivel. Zusió aggódni kezdett:

- Mi lelt tégedet? Mi van veled, nővérem?

- Semmi. Mi lelt volna? Nincs semmi bajom. - és ezzel hangosan elnevette magát.

Egyébként semmi másban nem változott. Amikor szólt, az világos és szabatos volt, munkája is rendes, mint annak előtte. Ám Zusió duzzogott. Hara-gudott amiatt, hogy többé nem önthetik ki egymásnak a szívüket, és nincs akivel elábráudozzon, egyszóval; mintha csak elveszett volna a testvére. Se-hogy se értette, mi üthetett belé? És amint ezen elgondolkozott, újfent, még erősebben megharagudott rá, mert hiszen a nővérén kívül senkinek, de senkinek a világon nem panaszkodhatott. Napjaik még kietlenebbek és elszomorítottabbak lettek.

December utolsó napjai közeledtével már hó is esett. Azt jelentette, hogy a cselédségnek nem kellett a szabadban dolgoznia. Andzsú a rokka mellé került, Zusió szalmát csépelte. A cséplést tanítani nem kell, ellenben a fonás bizony elég nehéz volt. Isze Kohagi járt el esténként tanítani, segíteni. Andzsú nem csak az öccsétől hidegült el, hanem Kohagival sem tudott már jóízűen elbeszélgetni, majdnem barátságtalanul viselkedett. Kohagi nem vette a lelkére, még kedvesebb lett, még elnézőbb volt Andzsúval szemben.

Elérkezett a nagy nap, hogy a Szansó uraság gerendás kapuja elé fenyő-díszeket állítsanak, beköszöntött az újesztendő. Ám az itteni szokások szerint az újév köszöntésére külön ünnepség nem volt. Szansó házában a nők és a gyerekek meg sem jelentek, valahol hátul, a belső szobákban töltötték az ünnepet, a házban semmi jövés-menés, mozgás nem volt. Egyedül szakét osztottak az uraknak és a cselédségnek, mindenki egyformán ivott belőle, attól aztán a férfiaknál duhajkodás, verekedés tört ki. A verekedőket a főkomor-nyik szigorúan büntette, most azonban újév van; hát ezeroszer megbocsáj-tott. Előfordult már az is, hogy újév napján vér folyt és sebeket osztogattak, - erre sem csinált semmit. Tehetnek akármit, felőle öljék meg egymást.

A két gyerek bánatos volt. Csak egyedül Kohagi törte meg a szomorúsá-gukat, ha néhányszor vendégségbe jött a kiskamrába, a harmadik kapu mellé. Szinte érezték, észrevették, hogy hozott magával egy csipetnyit abból a vi-dámságból, ami a nőcselédek szállásán uralkodott. Kohagi nevetése oszlatni látszott a kiskamra nyomorúságát, bugyborékoló öröme meghozta az újesz-tendőt. Andzsú is szokatlanul mosolygós lett.

Három nap elteltével munkához kezdtek a házban. Andzsú ment a rokka mellé, Zusió a cséplőkhöz. Habár Kohagi esténként még eljött, nem kellett

többet segédkeznie, Andzsu egyedül pörgette az orsóit. Nem volt ellenére a fonás, bármilyen monoton, egyforma munka volt is, és minden baja ellenére is odaadóan végezte. Sőt, pontosan ez a folytonos figyelem adott neki bizonyos nyugalmat... Zusio, aki elvesztette az utat a nővérehez, igen megszerette azokat az alkalmakat, amikor Kohagi mellett beszélgetés folyt.

Megenyhültek a vizek, kiszökdült a fű. Közhírré tették, hogy beindulnak a szabadföldi munkák. A körútját járó Dzsiró benézett a kiskamrába a harmadik kapu mellé.

- Hogy megy a sorotok? Holnaptól aztán bírjátok-e majd a kinti levegőn? A cselédek közt sok a beteg. Hogy, s mint vannak, a főkomornyik beszédéből sehogyan se tudtam kivenni, hát inkább körbejárok mindenkit, hogy pontosan tudjam mennyi a beteg. Zusió a cséplés közepette éppen szólni készült, mégis szokatlan módon Andzsu állította meg a rokkáját és Szaburó elé lépett. Sehogyan sem illett ez Andzsuhoz. - Nagyságos úr, az előbbi dologgal kapcsolatban lenne egy kérésem. Mégpedig, ha a nagyságos urak megengedik, hadd dolgozzak ezentúl az öcsém mellett, azaz mi ketten egy helyen az erdőn. Tessék megengedni, szépen kérem.

Sáppadt arcán vörös rózsák nyíltak, szeme csillogott. Zusió döbbenet nézte, mennyire megváltozott... Először is azon csodálkozott, hogy Andzsu neki egy szót se szólt, és gyanús volt szerfölött, hogy ilyen hirtelen éppen kasszalni támadt kedve... Mi rejtőzik e mögött?... Tanácstalan volt, ezért csak némán állott, szeme a nővérén. Dzsiró is hallgatott és vizslatva figyelt. Andzsu tovább:

- Nem forgatunk a fejünkben semmit, tessék elhinni, és hadd menjek én is az erdőbe, tessék megengedni...

Kis szünet volt, míg Dzsiró szóra nyílt:

- A házunkban nem mindegy ám, hogy a cselédség mit dolgozik. Az uradalomnak az apám parancsol, ő mondja meg, hogy a szolgák hová menjenek, és férfiak nők, kivétel nélkül aszerint tesznek. Most azonban látom rajtat Sinobukusza, hogy erős benned a kívánság, ha lehet közbenjárok majd az érdekedben, hogy az erdőre parancsoljanak. Ne félj, rendben lesz a dolog. Annak is örülök ám, hogy egészségben átvészeltétek a telet, mert még kicsik vagytok - és azzal kiment.

Zusio letette a szerszámot és közelebb lépett:

- Mi lelt, Andzsu? Nem mondhatom, hogy nem örülnék, ha kettesben járnánk az erdőre, de miért nem mondtad meg? Miért titkolódsz, Andzsu?

Az még örömtől ragyogva felelte:

- Te még nem érted. Dehogy is titkolódzom én... Amint ezt az embert megláttam, feltámadt bennem egy gondolat, hogy is mondhattam volna meg, hisz véletlenül jött az egész...

- Véletlenül? Azt, mondd, hogy véletlenül... nohát...

Zusió elhűlve nézte a nővérét. Kosárral és sarlóval a főkomornyik lépett be.

- Sinobukusza. Az a parancs, hogy a sópárolást abbahagyd és kaszálni járj ezentúl. Itt van, ami kell hozzá, cserébe meg add vissza a vödöröt, merítőkanalat.

- Köszönöm szépen, felelte Andzsú könnyedén és azzal vissza is szolgálta a munkaeszközeit.

Azonban a főkomornyik ezzel még nem végzett. Amint a dolgokat átvette zavart mosollyal az arcán elidőzött...

Ez az ember úgy szokta fogadni Szansó parancsát, mintha isteni kinyilatkoztatást hallgatna és az egész szolganéppel betartatta, akármilyen legyen az a parancs. Lélektelenül végrehajtatta a leggonoszabbat, a legdurvábbat is. Mégis, a főkomornyik is ember volt, aki a lelke mélyén utálta a kínzást, sírást, jajgatást és lehetőleg elkerülte a durva jeleneteket, csendes megadással teljesítette ugyan a parancsot, ám nagy-nagy megnyugvással vette tudomásul, ha annak a következményét nem kellett látnia... Mostani zavart, kesernyés mosolya is azzal állt összefüggésben, hogy akarata ellenére most még fájdalmat is kell okoznia másnak... Jaj, mit is tegyen, mit is mondjon szegénynek... Végre kibökte:

- Van még valami más is a parancsban. Tulajdonképpen csak azért engedték meg, hogy kaszálni menj, mert Dzsiró úr szólt, és a gazda kegyesen beleegyezett. Ám Szaburó úr is ott volt, aki kikötötte, hogy Sinobukusza hosszú haját vágják le és fiúsan járassák az erdőbe. A gazda elismerően nevetett hozzá, tetszett neki az ötlet... Ezért leányom most le kell vágnom, és az uraknak megmutatni elviszem a hajadat.

Zusiónak mintha kést szűrtak volna a szívébe, könnye is potyogott.

Ám Andzsú minden várakozással ellentétben kellemes arccal fogadta a hírt.

- Csakugyan, persze-persze, kaszálni megyek. És az férfinak való. Tehát férfi vagyok, tessék, ezzel a sarlóval is akár, le lehet vágni...

Nyújtotta a nyakát a főkomornyik felé. Szép hosszú, selyemfényű haját egyetlen sarlóvonással levágták.

Nosza, fel a kosarat, övbe a sarlót - másnap reggel együtt indultak útra. Kéz a kézben mentek ki a nagy fakapu alatt. Felöltött bennük, hogy most

mehettek valahová együtt azóta, hogy a Szansó uraság birtokára kerültek. Zusió megint megsértődött amiatt, hogy Andzsú semmit sem beszélt, és szomorú gondolatokkal eltelve lépkedett a nővére oldalán, a szomorúság majd szétrepesztette a mellét... Bizony tegnap is, ahogy a főkomornyik kitette a lábát, egyet s mást kérdezett volna, sajnos akkor is Andzsú magába vonult, s hogy min rágódik, mit fontolgat, egy szóval sem árulta el. Az emelkedő alatt már türelmetlenül felcsattant:

- Hallod-e nővérkém, most, hogy nagysokára együtt dolgozunk, én majd kibújok a bőrömből, te se szomorkodjál. Hisz egymás kezét fogjuk, élünk, s te úgy nézel rám, mint egy lidérc. Ez nem te vagy. Én ezt már nem bírom elviselni. Mond meg, hogy mit tervezel. Mert hiszen látom én, hogy titokban valamit forgatsz a fejedben, kedves nővérem. Miért nem mondd el? Hisz ha csak egy szót is ki tudnék húzni belőled!

Reggel óta földöntúli öröm lebegett a leány arcán, tágranyitott szemében különös fény égett. Azonban az öccsére még ezek után se hederített. Húzta erősen, fogásában elhatározás érződött.

Ahogy az út emelkedni kezd, egy kis mocsároson halad keresztül. Az elhalt, összefagyott sás pontosan ugyanúgy festett mint tavaly, Andzsú jól megfigyelte, azonban az ösvény mentén, a megbarnult, sárgás torzsák között smaragdzöld szálak mutatkoztak. Ha a mocsár mellett jobbra fordultak, az emelkedőn egy sziklaforrásból friss víz csorgott, azután a sziklák az út jobb oldalán magas fallá állnak össze és kanyarogva egyre feljebb és feljebb vezérlik az utast. A reggeli nap rásüt, és teljes megvilágításban tündököl ez a fal... A sziklák közt hirtelen a földbe gyökeredzett Andzsú lába; margaréta bontogatta a szirmát... de jó, hogy észrevette, Zusiónak is mutatja:

- Nézd Zusió, ugye ez a kis virág már a tavasz jele?

Zusió csak odabólintott. Mit is mondjon? Úgy felszáradt már közöttük a szó... Mintha csak a sivatag homokjára vizet fröccsentene úgy szívódott fel közöttük a beszéd, nem, Zusió soha meg nem bocsájtja, hogy Andzsú kitervelt valamit, és őt be nem avatja a tervébe.

Közben elérkeztek a tavalyi helyre, ahol a kis erdő mellett kaszálni szokott, Zusió megállt és így szólt:

- Nézd Andzsú, ezt kellene levágni.

- Még csak menjünk, majd valahol magasabban keresünk, - vette át a vezetést Andzsú és sebes léptekkel előrelódult, Zusió értetlenül a nyomában. Egy kis idő elteltével jócskán magasabbra értek, a kiserdő fölé, éppenséggel a hegy gerincének volt mondható, ott azután Andzsú végre megállt és délnek a messzeségbe nézett. Egy folyót követett a szeme a folyása mentén feljebb,

egyre feljebb... Az a folyó az Ókumogava volt, Isiurán keresztül a Yura öbölbe torkollott. Azt is megfigyelte, hogy a folyótól csupán egy mérföldnyire a túloldalon, sűrű bozótos erdő közepén egy sztúpa-szerű kőoszlop teteje látszódon. Az volt nyilván a Nakayama hegy csúcsa, szeme ott azután meg is állapodott.

- Zusió! - szólította az öccsét. Megérezted, ugye, hogy van egy titkos terem, amit régóta érlelgetek, és nagyon a szívedre vetted, hogy nem avattalak be, - hát hallgass ide; mától kezdve nem kell kaszálnunk... Jól figyelj, Zusió! Kohagi Iszébe való, ugye? Ő pontosan leírta az utat, ami Iszéből idevezet, - tehát ott, a Nakayama hegyen túl már nem messze lehet a főváros. Kyúsúba szörnyű nehéz eljutni, és az ellenkező irányba Szadó szigetére sem könnyebb, - ellenben a fővárosba te magad is el tudsz menni. Minket testvéreket rettenetes emberek közé sodort a sors mióta csak édesanyánkkal együtt Iwasiróból elindultunk, miért is ne hozhatna a jövőben egy kis szerencsét, jóakarátú embereket? Most pedig Zusió el fogsz innét szökni és a lelkedre kötöm, hogy legelőször is oda menj. Védenek majd az istenek, és buddhák mutatják az útirányt. És ha segítséget kapsz akár Kyúsúig is menj el, tudd meg mivé lett az édesapánk. Tán még Szadóra is elmész az édesanyánkért. Semmit ne vigyél csak élelmet, a kosarat, sarlót tedd le. Indulás.

Zusió szabad folyást engedett a könnyeinek:

- Veled mi lesz, Andzsú?

- Azzal ne törődj. Nem az a fontos, hogy ketten együtt legyünk, most te cselekszel, egyedül, egymagad. Meg kell találnod az apánkat, és Szadóról el kell hoznod anyát. Aztán majd kimenthetsz engem is...

- Tudod, hogy mit tesznek veled ezek a gonoszok, mihelyt megtudják, hogy egyes-egyedül szöktem el? - Zusióban felrémlt a pizskavas, a rettenetes álom, a tüzes bélyeg minden borzalma.

- Kínozni és zaklatni fognak, meglehet, én majd úgy teszek, mint aki semmibe veszi. Pénzt fizettek értem, dolgos cseléd vagyok, meg nem ölhetnek... Az is lehet, hogy a szökésed miatt kettő helyett kell majd dolgoznom Megmutattad, hogy a kiserdő mellett jó kaszálni, hát majd igyekszem, ha nem is hatot, - mondjuk négy, öt kévére valót. Menjünk, a lejtőig elkísérlek. Tedd csak le a kosarat, sarlót...

Előreindult lefelé a lejtőn. Zusió pedig nem tudta elszánni magát, tétován utána... Mert hiszen a nővére az idén lesz tizenöt, ő meg tizenhárom. ám a lányok hamarabb érnek, Andzsú mint a megszállott, ravasz és felnőtt gondolkodásra tett szert, amit egyszer kimondott, azzal Zusió képtelen volt perbeszállni.

Megint a kiserdönél voltak, egy levélhalomra letették a sarlót, kosarat, Andzsú elővette a kebléből a buddhát és az öccse kezébe adta.

- Itt van a legfontosabb, az őriződ, legyen tenálad, majd csak találkozunk még valamikor. Úgy vedd, hogy én vagyok a szobor, a Dzsizóban én lakom ezentúl, úgy becsüljed. A családunk kardját is te viszed, vigyázz rájuk.

- De hisz akkor neked nem marad semmi, ami oltalmazzon!

- Ugyan már. Te sokkal nagyobb veszélyben forogsz. Neked kell az oltalom.

Estére már észreveszik és a nyomodba erednek, bármennyire igyekezzél, megfognak. Ha valahogy átjutnál azon a folyón, amit az előbb láttunk, felfelé haladva egy Wae nevű helyen lehet átkelni, azon túl már nem nagyon foghatnak meg, és a Nakayama közel van. Menj fel a csúcsra, keresd a kőtoronyt és egy templomot találsz, abban a templomban kérj menedéket. Bújjál meg egy ideig, maradj csendben, üldözőid biztosan ráunnak és hazatérnek. Azután szabadon elindulhatsz.

- Csakhogy az a pap a templomban, menedéket ad majd?

- Majd meglátod. Azon fordul meg a te sorsod. Ha jóféle, akkor elrejt.

- Biztosan elrejt. Andzsú, úgy beszélsz, mintha istenek és buddhák költöztek volna beléd, a te szádból ők szólítanak. Készen állok, döntöttem. Mindenben követem a te akaratodat.

- Szívből örülök. Jól megjegyezted, amit mondtam, irgalmas ember az, el fog rejteni.

- Szerintem is jó ember, irgalmas szívű ember, hisz pap! Ötöle majd tovább futok egyenesen a fővárosba, megtalálom a szüleimet, Andzsú elébe jövök.

Szemük egyformán csillogott.

- Ne vesztegessük az időt, a hegy lábáig elkísérlek.

Szedték is a lábukat lefelé. Mennyivel másképpen szaporázta Zusió, fellvillanyozódott, fűrgé lett, ugyanaz a forróság és tettvágy szállta meg, ami a testvérét hajtotta. Elérték a forrást. Andzsú a bentő mellé kapott fakupát színig töltötte.

- Ezt a kupát rád emelem, sikert kívánva az útra.

Egy kortyintás és továbbadta, hogy a fiú is igyék belőle. Fenéig ürítette Zusió.

- Hát akkor, vigyázz magadra Andzsú. Nem érnek utól. Me glásd feljutok a Nakayamára.

Még tíz lépés és Zusió egyetlen lendülettel ráfordult az országútra, elhaladt a mocsár mentén, aztán felfelé az Ókumogava partján. Andzsú a forrás

mellől nézte, hogy feltűnik-e még a fenyőfák közt a fiú egyre távolodó alakja. Delelőre hágott a nap. Mégsem ment vissza a hegyre. Aznap senki nem dolgozott a tájon, favágók sem mutatkoztak, békén maradhatott, bámészkodhatott a lejtős úton, nem látta senki, nem büntethette meg senki...

Amikor Szansó szavára elindultak a fogdmegek, hogy a szőkevényeket felkutassák, a lejtő aljában, a mocsár szélén egy pár kicsiny szalmacipőt találtak. Andzsú cipője volt.

A Nakayama hegy tetején, a Kokubundzsi templom kapujában tűz ég, hasábfák vereslő nyelve táncol. Temérdek ember igyekszik befelé a kapun. Szansó egyik fia, Szaburó törtet legelő, fehérnyelvű, hosszú egyenes kardot, naginatát szorongat a hóna alatt. Szaburó kiáll a templom-csarnok elé, s így szól:

- Mi, akik ide feljöttünk, mindnyájan Isiurából valók, Szansó házanépe. Egy szolgánk megszökött, és szemtanúk azt vallják, hogy itt menedéket adtak neki. Máshol nem is lehet, csakis a templomban kell lennie... Követeljük, hogy adják ki nekünk!

Rázúgták a többiek:

- Követeljük, hogy adják ki!

A csarnoktól a kapuig, és még azon túl is, széles, lapos kőből rakott út vezet. Válltól vállig erő, szoros tömött sorban Szaburó hívei sorakoznak azon az úton, fáklyát szorongat minden kéz, az út két oldalára meg ámuldozva összecsdülnek mindazok, kolostorbeliek, akiket előcsalogatott a látvány, lassan mindenki ott van, kivétel nélkül... Mert amint a szőkevényt kereső csődület a kapu előtt iszonyatos zajjal összetorlódott, a kolostor minden szegletébe azonnal eljutott a hír, hogy valami rendkívüli történik, jöttek is a kíváncsiak.

Amikor a tömeg még csak bebocsájtatást, a kapu megnyitását követelte, már arra félni kezdtek, hogy micsoda rossz lesz abból, ha beeresztik őket, verekedés támadhat, - „Ki ne nyissák semmiképp!” - ám a főpap másként döntött. Most hogy Szeburó ordítóva a szőkevény kiadatását követeli, a templom-csarnok ajtaját figyelik, - nem nyílt meg az ajtó, mozdulatlanság honolt. Várhoztak. Szaburo toporzékolva kétszer, háromszor is elismétli a magáét... A mögötte állók meg egy hangon: „Hol van a pap?” „Miért nem jön elő?” kiáltozni kezdtek, rövid nevetés is vegyült bele.

Nagysokára csendesen megnyílt egy ajtó. Maga a főpap tárta ki. Hétköznapi viseletben volt cseppet sem igyekezet méltóságot kelteni és a lépcső fejénél megállt. Vállával egy magasságban a háta mögött az öröklámpás halvány fény csillogott. Erős volt és magas, a fáklyafényben jól kirajzolódott ívelt

homloka, erős, fekete szemöldöke. Higgadtan beszélt, nyugalma önmagában elegendő volt a csöcselék elhallgattatására, hangja mindenüvé eljutott:

- Azt mondjátok, hogy szökevényt, egy szolgát kerestek? Ebben a templomban csak az én engedélyemmel kaphat bárki szállást. Nincsen semmiféle szolgáról tudomásom, tehát akit kerestek nincs itt. Mondjátok, mit akartok éjnek idején, felfegyverkezve egy hadsereg benyomul, erőszakkal kinyitattja a kaput... Hát nem tudjátok, hogy a legnagyobb háború idején is, bűnös áru-lóknak is kinyitattam? Mit kell hallanom? Hogy a házból hiányzik egy szol-ga?... Azt keresitek éppen itt? Ezt a kolostort maga a császár, a tennő épített-te, kapuja fölél saját kezével írta meg a táblát, a pagodatoronyban meg olyan szútra-tekercsünk van, amit aranybetűkkel császári kéz másolt. Gondoljátok meg, csak baj lesz abból, ha összeverekedtek, megyének ura vallja majd annak is a kárát... Ha pedig a főtemplomba, a Tódai-dzsi apátjának én teszek pa-naszt, szigorú büntetést fog kiszabni rátok! Jól gondoljátok meg, hogy mit cselekesztek, én azt mondom; jobb mielőbb hazamenni... Fogadjátok csak meg a szavam, nem akarok én rosszat... - szolt s csendesen becsukta maga mögött az ajtót. Szaburó meredten előrebámult, nem volt hozzá bátorsága, hogy erőszakkal betörje. Az emberei máris pusmutolni kezdtek; - mintha szél zörgetné a falevelet, valaki hangosan felkiáltott:

- Az a bizonyos szökevény 12-13 éves gyerek. Én tudom, hogy ki az!

Szaburó meghökkent, odanéz: olyasforma volt, mint az apja, tán még össze is téveszthetnék vele, de ez az ember a harangozó volt. Folytatta:

- Ahogy délben a harangláb alatt állok, az a gyerek éppen ott ment el a fal mellett, dél felé ment, kicsi volt, könnyű csontú. Már biztosan messze járhat.

- No akkor, emberek, megtudtuk, hogy merre ment. Indulás! - vezényelt Szaburó és sarkonfordult. A fáklyás menetoszlop megindult kifelé, a külső fal mentén délnek fordultak. A harangozó meg a nagyharang mellől nézte-nézte és hangos nevetésre fakadt. A közeli csalitosból riadtan rebbent fel két-három éjszakai nyugovóra tért varjú.

A következő nap számos ember kelt útra a Kokubundzsi templomból, a legkülönbélebb irányokba mentek. Egyikük Isiurából hírt hozta, hogy An-dzsu a mocsárba fulladt, önmaga vetett véget az életének. Dél felől egy másik arról tudósított, hogy Szaburó a csapatával egészen Tanabeig ment mielőtt haza fordultak volna... Két nap elteltével maga a főpap kelt útra Tanabe irányába. Vitte a rettenetes nagy, vas koldulócsészéjét meg a karvastag vándorbotját. Nyomában a szép simára borotvált fejű Zusió haladt papnövendék ruhában. Egész nap úton voltak, estére egy közeli templomban kértek szál-

lást, míg nem Yamasiro országba értek. Ott, egy falucska templomában a pap egyedül indította útjára Zusiót.

- Jól vigyázz a buddhára ezen túl is. Szívből remélem, hogy megtalárod a szüleid, - búcsúzott és visszaindult. Zusióknak szöveget ütött a fejébe, hogy a pap is pontosan ugyanazt mondta, mint szegény nővére nem sokkal azelőtt.

Mivel papi ruhában volt ezentúl, a fővárosba érve is a keleti hegyek lábánál, a Kiyomizu templomban kért szállást, és a zárandokok nagycsarnokában aludt. Reggel azon kapja magát, hogy egy magas fejdíszes, szép öltözetű öregember áll a párnája mellett.

- Mondd meg gyermekem, ki az apád? És ha valami fontos, értékes holmi van nálad, mutasd meg, hadd látom... Persze, persze... tudod az én lányom megbetegedett és azért jöttem ebbe a templomba, hogy őerte imádkozzak, látod én is itt töltöttem az éjszakát. Ahogy lefekszem álmodok. Isteni jóslat azt mondta: „Lásd, aki ott fekszik, balra a rácsnál, az a gyerek egy igen becses és finom buddha-szobrot tart magánál. Ha azt a buddhát kölcsönbe megkapnád, és a lányodnak megmutatnád, biztosan meggyógyul tőle. Ma reggel idejövök a baloldali rácshoz és téged talállak... Mond, fiú, ki vagy? És kérek, hogy mutasd meg a buddhát! Morozane a nevem, és én vagyok az Első Miniszter.

- Maszaudzsinnak hívják az apámat, Muccu megyének az ura. Tizenkét évvel ezelőtt Kyúsúba indult zárandoklatra de híre veszett. Édesanyám még abban az évben Ivasiróba költözött, egy Sinobu nevű faluba, mi ketten a nővéremmel, mert én abban az évben születtem, vele együtt mentünk. Amikor elég nagy voltam, összetanácskoztunk és elindultunk az apánk nyomában, de csak Eccsúig jutottunk, gonosz rablók fogságába kerülve. Kétfelé adtak el bennünket, anyánkat Szadó szigetére, a nővéremet és engem pedig Tangóba. Yura kikötőjébe kerültünk. A nővérem meghalt Yurában. Tessék, nézze meg Dzsizót, ez a mi védelmezőnk. - mesélte Zusió miközben elővette a szobrot. Morozane kézbevette, a homloka fölé tartva tisztelgett neki, azután tüzetesen, előlről is, hátulról is többször megforgatta, vizsgálgatta.

- Hallottam én már egyet s mást erről a szoborról, különleges arany Dzsizó, Fényt Árasztó Dzsizó, azaz Hókó Dzsizó a neve. A legszebb bizonyíték arra, hogy te Taira vagy, Maszaudzsi fia vagy. Tudd meg, hogy az apád, Maszaudzsi összeesküvésbe keveredett, még az előző császár alatt történt, és Kyúsúra száműzetésbe kellett mennie. Mit felelnél arra fiú, ha azt mondom, tedd le a papi ruhát? Mert bizony most már könnyűszerrel kaphatsz egy egész tartományt, úr lesz belőled. Jer velem, addig is, míg gondolkodol, légy a házam vendége. Akár indulhatunk is...

Az a hölgy, akit Morozane a lányának nevezett, az előző császár felesége volt, császárné, és nem is a lánya Morozanének. De mivel a feleségének az unokahúga volt, Morozane házában nevelkedett. Mihelyt császárné lett belőle, súlyos betegségbe esett. Zusió buddha-szobra meggyógyította. Mert hiszen Zusió felajánlotta, hogy segíti és a császárné buzgón imádkozott hozzá. Morozane tanácsára Zusióból mégsem lett pap. Apja felkutatására futárt küldtek Kyúsúba, menlevelet is vitt persze, ámbár az apja halott volt mire a futár odaérkezett. Ezután Zusió ruhát és hajviseletet cserélt, mert közeledett a felnőtt korhoz és a Maszamicsi nevet vette fel. A futár szava, a halálhír rettenetesen megtörte, jajveszékelt és bánkódott. Le is soványodott. Azonban még abban az évben ősszel Tangó tartományba küldték és nagyúr lett belőle. Igazságosztó, büntetést szabó hatalmat adtak a kezébe. A legelső dolga az volt, hogy Tangó országban megtiltotta az emberkereskedést. Szansó minden szolgája, az egész cselédség visszanyerte a szabadságát. Attól kezdve pénzt, fizetséget kapott a munkájáért cserébe. Szansó és családja rettenetes csapásnak tartotta. Hiszen jóformán mindenüket elvesztették! Azonban éppen az idő tájt a kézműves mesterségek szépen fellendültek, a mezőgazdaságban is jobb idők mutatkoztak, ennek köszönhetően újból meggazdagodtak és teljes házanépükkel bőségben éltek.

Maszamicsi oltalmazója a pap igen magas rangba emelkedett. Kohagi, aki anyáskodva segítette Andzsut, visszatérhetett a szülőfalujába, Iszébe. Maszamicsi tisztességgel meggyászolta szegény nővérét. Templomot építtetett a mocsár mellé, ahol Andzsua a vízbe fulladt. Amikor ezzel megvolt Szadóra utazott. A szigeten egy Szavada nevű helyen volt az előljáróság, Maszamicsi parancsba adta, hogy a teljes szigetet kutassák át, de még így sem akadt az anyja nyomára.

Hirtelen elhatározással egy nap Maszamicsi gyalog indult útnak, bejárta az egész várost, és amikor elfogytak a házak, az út mezőn vitt tovább. Derült, napsütéses idő volt...

- Hogy is akadhatnék az édesanyám nyomára? Miért nincs hír róla? Mint ha csak az istenek is azt akarnák, hogy ne bizzam az embereimre... Magamnak kell megtalálnom - sóhajtott.

Ahogy felnéz, egy nagyobbacska parasztház előtt áll. A napos oldalon, a laza kerítésen át kemény, földes udvar látszott, gyékény volt kiterítve. Azon frissen aratott kölest szárítottak. Egy toprongyos öregasszony ült a kölesrakások között, hosszú botjával a verebeket csapdosta, nehogy a kölest csipegessék. Dünnyögő nóta-félét hallatott.

Maszamici, maga sem tudta miért, szörnyen vonzódott arrafelé és még jobban megnézte. Kócos hajába törekszalma vegyült és az arca elárulta, hogy nem lát. Fájdalom volt nézni... Maszamici érteni is kezdte a furcsa éneket; láz tört reá, egész testében megremegett és hangos sírásra fakadt. Mert az az ének folyton csak ugyanarról szólt:

Szép lányom volt Andzsú, hess madár, hess.

Szegény fiam, Zusió, hess madár, hess.

Hisz a madárnak is lelke van,

repülj te madár.

Maszamici megbénult, önfeledten állott, teljesen elragadta az ének. Belsője égett és vadállati üvöltés készült elhagyni a torkát. A fogát csikorgatta, hogy csak visszafojthassa. Azután, mintha béklyókból oldozná fel, cselekvésre szánta el magát, átférközött a kerítésen, be az udvarba. Belegázolt a kölesbe és leborult az anyja előtt. Jobbjában a buddha-szobrot szorongatta, s leborultában is nagy tisztelettel a homlokához érintette.

- Verébnél nagyobb érkezett! De mi lehet...?!... Hogy ilyen cudarul tördeli a kölest? - riadt fel az anyja, megállította a dúdolást és figyelmesen előre nézett. Mint a napra kitett kagyló, ha tengervíz érez, olyan boldogító érzéssel nyerte vissza a szeme világát! Könnyes szemét kitarja és azt kiáltja: Zusió! Anya és fia összeölelkeztek.